

ТВОРЧИСТЬ МЕНЕСТРЕЛІВ У МУЗИЧНОМУ МИСТЕЦТВІ ЕПОХИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

У статті розглядається творчість менестрелів та її місце у музичному мистецтві епохи Середньовіччя.

Ключові слова: музика Середньовіччя, менестрель, менестрельська музика, музичні інструменти менестрелів, жонглери, вуличний музикант.

The article deals with the minstrel's oeuvre and its position in the musical art of the Middle Ages.

Key words: Middle Ages music, minstrel, minstrel's music, minstrel's musical instruments, jugglers, street musician.

Характерною ознакою музичної культури епохи Середньовіччя (кінець V – XVI століття), окрім суворо регламентованої системи одноголосної церковної музики, в основі якої лежать григоріанські хорали та якій притаманні речитація та спів, вокально-інструментальної хорової музики та професійної музики, яка замінила одноголосся багатоголоссям на рубежі епохи Відродження, є світська музика, як виконувалась трубадурами, мінезингерами, менестрелями та іншими вуличними та придворними музикантами.

Дослідженням музичної культури Середньовіччя загалом та творчості менестрелів займалися такі науковці, як Є.М. Браудо [1], М.О. Сапонов [4], В.П. Даркевич [2], Є.А. Маковецький [3] та інші.

Перші згадки про бродячих музикантів та носіїв вуличної музичної культури з'являються ще у VIII столітті у різних містах та поселеннях тогочасної Європи. Зокрема це були бретонські жонглери, продовжувачі культури кельтських бардів, яким, не дивлячись на історичні процеси вдалось «зберегти <...> етнічну самосвідомість як єдину універсальну ознаку нації» [6, с. 96].

Ці мандрівні музиканти поширювали героїчний епос, який являє собою «...багатозначний комплекс історичного буття національної культури» [6, с. 89] та танцювальну вокальну наспівну музику. Вважається, що творчість мандрівних жонглерів значно вплинула на розвиток пісенної рицарської музики під час першого хрестового походу. Згодом діяльність мандрівних музикантів було проголошено незаконною та заборонено, проте їх виступи продовжувались як вулицями міст так і на придворних святах, під час святкових міських подій, військових походів, турнірів тощо [1].

На початку епохи Відродження вуличні музиканти були єдиними представниками світської вокальної та інструментальної музики. Окрім того, що вони співали на вулицях, вони також працювали вчителями музичного мистецтва в рицарських замках.

Мандруючі музиканти Європи епохи Середньовіччя – трувери, мінезингери, трубадури та менестрелі називались жонглерами. Переважну частину Європейської музичної культури цього часу становить менестрельська музична культура. Менестрельська музична культура та менестрельська поетика являють собою цілу епоху у Європейській історії мистецтв [4], зокрема Англії та Франції. Менестрельська музична культура значно вплинула на розвиток музичного мистецтва цих країн, оскільки її музичні традиції, за своєю суттю є довготривалою установкою, яка забезпечує існування того чи іншого музичного явища, його «..... широку історичну перспективу, еволюційну цілісність музично-історичного процесу, формування жанрів, форм, вивчення спадкоємності традицій композиторських або виконавських шкіл, зокрема й національних, за допомогою функціонування етнічної настанови» [5, с. 56].

Згідно словника Мерріам-Вебстер, менестрелі – «це один із класів середньовічних музичних артистів; співак, виконавець поетичних текстів під акомпанемент арфи» [7]. Менестрелі також грали на духових, смичкових, ударних музичних інструментах – флейті (поперечній, подвійній з трубами різної довжини), кларнеті, віолі, ротті, псалтиріоні, тамбурині, бубні, барабані тощо [1].

В основі музичної творчості менестрелів та світської музики того періоду лежать фольклор – народні пісні, казки та легенди, епос, балади та серенади. Саме мандрівні музиканти менестрелі були хранителями народної культури та народної пісні.

Окрім вокальної музики, менестрелі виконували й інструментальну. Інструментальна музика виконувалась придворними менестрелями та була призначена для танцю – хороводу, алеманди, павани, швидкого танцю гальярда. Часто такі інструментальні танцювальні мелодії супроводжувались піснями розповідного характеру. Зазвичай головним музичним інструментом, на якому виконувалась така інструментальна музика була віола.

Наприкінці епохи Середньовіччя більшість мандруючих музикантів і менестрелі в тому числі поступово почали лишатись в містах та стали місцевими музикантами. Вони відігравали значну роль у житті міста, суспільства та музичної культури загалом.

Менестрелі були справжніми професіоналами музичного мистецтва, що володіли феноменальною пам'яттю, були носіями героїчного епосу та створювали свої власні твори, які записувались у рукописи, володіли умінням акомпанувати на різних музичних інструментах та гри в ансамблі, а також володіли навичками імпровізації та артистизмом.

Варто зазначити, що менестрелі під час виконання своїх власних творів використовували загальнозрозумілу народну лексику. До виконавських особливостей менестрелів відносяться жести, артистичні неочікувані рухи та перехід від одного жанру до іншого, парадокси, нелогічності та поєднання непокданого, як, наприклад, вираження смішного через серйозне, іронічне через повчальне тощо.

Самі менестрелі вважали себе суспільними вигнанцями. Проте вони були вільними людьми та мали значно більше свободи ніж звичайні люди, в тому числі творчої. В основі їх творчості була правда, вони співали про те, що відбувалось насправді. Єдиним інститутом, який міг повипливати на діяльність менестрелів була церква, яка засуджувала їх творчість. Церква вважала менестрелів «прислужниками диявола», оскільки менестрелі та загалом всі вуличні артисти мали значний вплив на суспільство та викривали корисливі наміри деяких з католицьких церковних діячів. Церква не мала контролю над менестрелями. Окрім цього, у Середньовіччі вважалось, що може існувати лише церковна музика, призначена для молитов та поклоніння Господу. Вся інша, яка викликала емоції, підштовхувала до роздумів та мислення, сприяла духовній свободі та не була підконтрольна церкві вважалась диявольською та неприйнятною.

Нажаль, до наших часів дійшло мало рукописів менестрелів, проте існує чимало документальних свідчень про те, що такі музиканти існували, що вони були народними співаками та в народі користувались повагою, який образ життя вели та як вплинули на розвиток світового музичного мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Браудо Е. М. Всеобщая история музыки. Том 1. До конца 16 столетия. Пг., 1922. 216 с. URL: <http://opentextnn.ru/old/music/epoch%20/braudo/index.html>
2. Даркевич В. История средневековых развлечений. От куртуазных увеселений до карнавалов и праздников дураков. IX - XVI века. М.: Ломоносов, 2019. 301 с.
3. Маковецкий Е. А. Подобие и подражание в средневековой культуре. Спб.: Философский факультет СПбГУ, 2009. 256 с.
4. Сапонов М. А. Менестрели. Книга о музыке средневековой Европы. М.: Классика-XXI, 2004. 400 с.

5. Чехуніна А. О. Психологічна настанова як базовий аспект музичного навчання. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. Вип. 76. Т. 3. С.54-59. URL: http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2021/76/part_3/12.pdf

6. Чехуніна А.О. Феномен психологічної установки у визначенні національно-стильової специфіки музики. *Науковий вісник Одеської державної консерваторії ім. А.В.Нежданової «Музичне мистецтво і культура»*. Одеса: «Друкарський дім», 2009, Випуск 10. С. 87-98. URL: <http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/13309/5.pdf?sequence=1>

7. “minstrel” *Merriam-Webster.com*. 2021. <https://www.merriam-webster.com> (25 September 2021)

Рекомендує до друку науковий керівник доцент доцентка Гунько Н.О.